

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ- ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ- ΕΘΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΠΟΣΟ ΝΕΑ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Πριν λίγα μόλις χρόνια, η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού ερμηνεύθηκε σαν αυτόματη δικαίωση του άλλου συστήματος, το οποίο μάλιστα, προτάθηκε και σαν το μοναδικό παγκόσμιο και διαχρονικό πρότυπο κοινωνικοοικονομικής οργάνωσης εφεξής. Αυτό υπήρξε το περιεχόμενο του περίφημου "Τέλους της Ιστορίας". Διαπιστώθηκε βέβαια ότι η εξαθλίωση πολλών χωρών εξακολουθούσε να βαθαίνει παρά την πιστή αντιγραφή αυτού του προτύπου. Περίπου όλος ο Τρίτος Κόσμος. Όχι μόνον. Και οι αναπτυγμένες χώρες, μέχρι και οι ίδιες οι Η.Π.Α., παγίωναν ή έπαιρναν την μορφή της κοινωνίας των δύο τρίτων. Και τέλος, πολλές πρώην κομμουνιστικές οικονομίες μετασχηματίζονταν, όχι ακριβώς σε οικονομίες της αγοράς, αλλά σε μορφές κλεπτοκρατικής οργάνωσης, όπως οι "Πυραμίδες" στην γειτονική μας Αλβανία. Αυτά τα φαινόμενα ασφαλώς δεν σημαίνουν το τέλος της ιστορίας. Αντίθετα, είναι η βάση μίας νέας προσπάθειας για την πρόοδο της ανθρωπότητας.

Η χρεωκοπία του συνθήματος "το Τέλος της Ιστορίας" δημιούργησε την ανάγκη αντικατάστασης του. Έτσι προέκυψε, ως βελτιωμένο slogan, "η **Παγκοσμιοποίηση**". Στην πραγματικότητα όταν μιλάμε για **παγκοσμιοποίηση**, εννοούμε σύνθεση τριών διαφορετικών παραγόντων:

1. Μετατροπή των οικονομικών της Ρωσίας, της Κίνας και των χωρών οι οποίες ήταν συνδεδεμένες μαζί τους, σε οικονομίες της αγοράς χωρίς καμία εσωτερική ρύθμιση. Θα σχολιάσω αυτό το σημείο αναλυτικότερα παρακάτω.

2. Ανάπτυξη διεθνικών επιχειρήσεων και διεθνικής τάξης "εχόντων και κατεχόντων" μέσα από την έκρηξη του κεφαλαίου, των συναλλαντών και των ξένων

επενδύσεων. Χρηματιστηριακού και κερδοσκοπικού κεφαλαίου κυρίως, ήδη πολλαπλασίου σε μέγεθος από το σύνολο του διεθνούς εμπορίου. Οι διεθνικές επιχειρήσεις βέβαια δεν είναι αποεθνικοποιημένες. Αντιθέτως συμβάλλουν στην ανάπτυξη των εθνικών οικονομιών των χωρών προέλευσης τους και σε αντίτιμο απολαμβάνουν από αυτά τα έθνη-κράτη την εξασφάλιση νόμων και θεσμών ευνοϊκών για την δραστηριότητα τους. Όχι μόνο στη χώρα προέλευσης, αλλά και στις χώρες στις οποίες διεισδύουν. Οι ρυθμίσεις αυτές σκοπό έχουν να μειώνουν τους δασμούς και να αυξάνουν τους φραγμούς στη γνώση και την τεχνολογία για ανθρώπους και λαούς. Η μετατροπή της GATT σε Οργανισμό Παγκόσμιου Εμπορίου (W.T.O.) συνιστά την δραματική μετατροπή μίας διαδικασίας διαπραγμάτευσης σε έναν μηχανισμό παραγωγής κανόνων Διεθνούς Δικαίου, καθ' υπαγόρευση των ισχυρών εθνικών κρατών ώστε να υπηρετηθούν τα συμφέροντα τους.

3. Επέκταση του ιδεολογήματος της παγκοσμιοποίησης στο πολιτισμικό όλων των λαών.

Η ομοιομορφία στη σκέψη, στη στάση και στη συμπεριφορά του πολίτη του κόσμου επιδιώκεται μέσα από τα τηλεοπτικά, αλλά και άλλα, πολιτισμικά ολιγοπώλια. Διεθνικές επιχειρήσεις και αυτές, που με το πρόσχημα της ελευθερίας στην πληροφορία και την πολιτισμική ποικιλία σαρώνουν τον καθημερινό βίο του κάθε λαού, υπαγορεύουν την αποδοχή των δυτικών αξιών και προβάλλουν την σύγκλιση προς αυτές ως οικουμενικό πρότυπο.

Ξεφυλλίζοντας προχθές τα αρχεία μου, ανακάλυψα μία πολύ ενδιαφέρουσα αναφορά της, αλήστου μνήμης, Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών με θέμα την διεθνή νομισματική κρίση και την διαδοχική μετακύλιση της από χώρα σε χώρα. Αν και η αναφορά αυτή χρονολογείται από το 1932 θα μπορούσε κάλλιστα να αναφέρεται στην πολύ πρόσφατη νομισματική κρίση στις αγορές της Νοτιοανατολικής Ασίας κα όχι μόνον. Βεβαίως, στο κείμενο δεν περιέχεται το σύνθημα "**Παγκοσμιοποίηση**". Αλλά η ουσία είναι ακριβώς η ίδια. Η διεθνοποίηση των αγορών δεν είναι καινούριο φαινόμενο. Αν κάποιος μπει στον κόπο να ανατρέξει σε παλιότερες αλλά και πιο πρόσφατες συγγραφές μπορεί να βρει θαυμάσιες περιγραφές του ίδιου φαινομένου. Από το *laisser faire* του Κολμπέρ του 17ου αιώνα, μέχρι την Γενική Θεωρία περί Τόκου, Χρήματος και Απασχολήσεως και τις παλαιότερες και σύγχρονες αναλύσεις για τον Ιμπεριαλισμό η ουσία παραμένει η ίδια και είναι μία: η αδιάκοπη πάλη της συντριπτικής πλειοψηφίας των λαών του πλανήτη μας απέναντι στον οικονομικό επεκτατισμό είτε αυτός έχει τη μορφή της αποικιοκρατίας, είτε μεταγενέστερες εκδοχές εκμετάλλευσης.

Συνεπώς, θέσεις όπως "ο κενσινανισμός και η **παγκοσμιοποίηση** είναι έννοιες ασύμβατες" θα μπορούσαν να ερμηνευθούν ως συνθηκολόγηση με την Νέα Τάξη Πραγμάτων. Αυτό, σαν διαπίστωση του ομιλούντος, ο οποίος παραμένει σοσιαλιστής και όχι κενσινανός, και παρ' όλα αυτά, θεωρεί ότι μία τέτοια προσέγγιση δεν μπορεί να συμπεριληφθεί στις θέσεις ενός σοσιαλιστικού κόμματος, άρα και του ΠΑ.ΣΟ.Κ..

2. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΥ

Από τη δεκαετία του '70 επιχειρήθηκε η αντιπαράθεση των εχόντων και κατεχόντων με τις σοσιαλιστικές ιδέες να εκφρασθεί με την λογική της απρόσκλητης λειτουργίας της αγοράς και την αποδυνάμωση του κράτους και του παρεμβατικού του ρόλου. Η ουσία αυτού του ιδεολογήματος ήταν η μείωση του ρόλου των εθνικών κρατών ώστε να ελαχιστοποιηθεί η αντίσταση τους απέναντι στον οικονομικό επεκτατισμό. Αυτό υπήρξε ο νεοφιλελευθερισμός.

Η ανατροπή του σοβιετικού καθεστώτος και η διάλυση του περί αυτό συνασπισμού όμως, δημιούργησε από μόνη της τις προϋποθέσεις για την κατάκτηση νέων αγορών. Σ' αυτό το πλαίσιο, οι έχοντες και κατέχοντες με χαρακτηριστική ευκολία απέρριψαν τον νεοφιλελευθερισμό απλούστατα γιατί η σκοπιμότητα την οποία αυτός θα υπηρετούσε μπορούσε να υπηρετηθεί χωρίς τη βοήθεια του. Και όχι μόνον αυτό. Ο νέος επεκτατισμός ανέδειξε ένα νέο μεγάλο πρόβλημα: την ανικανότητα των εν διαλύσει πρώην κομμουνιστικών κρατών να εγγυηθούν την αποδοτικότητα και ασφάλεια των περιπλανώμενων κεφαλαίων. Δεν είναι τυχαίο ότι επιφανείς οικονομολόγοι της σχολής του Σικάγο με δημόσια δήλωση τους υπεστήριξαν την εκλογή του Μπιλ Κλίντον στην αναμέτρηση του με τον Τζορτζ Μπους. Και είναι ακόμα λιγότερο τυχαίο ότι στα τέλη Ιουνίου του '97 η Παγκόσμια Τράπεζα στο φυλλάδιο της με τίτλο "Το Κράτος σε έναν κόσμο που αλλάζει" υποστηρίζει την υπέρβαση αυτού που ονομάζει στείρο διάλογο μεταξύ κρατών και αγορών και εστιάζει το ενδιαφέρον της στην κρίση αποτελεσματικότητας του κράτους. Η νέα θέση είναι ότι τα κράτη πρέπει να είναι ισχυρά ώστε να εγγυώνται την απρόσκλητη παράγωγη υπεραξίας του κεφαλαίου και την εξασφάλιση της ελευθερίας εξόδου του από το συγκεκριμένο κράτος μέσα από ένα άτεγκτο νομοθετικό πλαίσιο. Τα κράτη οφείλουν να είναι ανίσχυρα εφ'όσον αντιστέκονται και ισχυρά εφ'όσον έχουν συνθηκολογήσει. Είναι κρίμα να υπάρχουν ακόμα πολιτικοί οι οποίοι να υποστηρίζουν τις έωλες νεοφιλελεύθερες ιδέες σε μία προηγμένη χώρα όπως η Ελλάδα. Και είναι λυπηρό οι ιδέες αυτές να παρουσιάζονται ως δήθεν σύγχρονες την ώρα που αποκαλύπτεται περίτρανα η προσχηματικότητα τους.

3. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Η παγκοσμιοποίηση λοιπόν δεν προέκυψε από μόνη της. Είναι προϊόν πολιτικών επιλογών των ηγεσιών ισχυρών εθνών-κρατών οι οποίες ασφαλώς γνωρίζουν ότι οι αγορές χρειάζονται κράτη και θεσμούς. Το κεφάλαιο όταν μετακινείται εκτός ενός κράτους δεν εισέρχεται στο χάος. Αντιθέτως έχει ανάγκη να εισέλθει σ' ένα άλλο κράτος και μάλιστα ισχυρό, αποτελεσματικό και αξιόπιστο το οποίο να εγγυάται την απρόσκλητη παραγωγή υπεραξίας. Οι αρχιτέκτονες της παγκοσμιοποίησης δεν έχουν αυταπάτες. Είναι γνήσιοι κρατιστές για τους εαυτούς τους και αντικρατιστές για τους αδύνατους ώστε να μην προβάλλουν αντίσταση στους διεισδύοντες και μόνον.

Έχω την βεβαιότητα ότι η μετατροπή ενός συνθήματος όπως η "Παγκοσμιοποίηση" σε όραση

συνσηματός όπως η **παγκοσμιοποίηση** σε όραμα, και μάλιστα οικουμενικό, είναι αδύνατη. Γιατί οι πραγματικές συνέπειες της είναι ήδη παρούσες. Η συντριπτική πλειοψηφία των εθνών εξωθείται στο περιθώριο, η κοινωνική αδικία γίνεται χαώδης και στις χαώδης και στις αναπτυσσόμενες χώρες και η ζωή των ανθρώπων κλονίζεται από τον βομβαρδισμό τους με υλικά και άυλα προϊόντα με όλο και μικρότερη διάρκεια ζωής και όλο και συχνότερες εναλλαγές. Το παραισθησιογόνο του εκθαμβωτικού πλούτου που ίσως αποκομίσει κάποιος μέσα από το χρηματιστηριακό παίγνιο δεν αρκεί για να ωραιοποιήσει την αθλιότητα. Γι' αυτό ακριβώς η απήχηση του υποδείγματος μίας κοινωνίας λοταρία, δεν μπορεί να έχει μέλλον.

Σ' αυτό το πλαίσιο ένα εθνικό κράτος είτε συνθηκολογεί, οπότε δεν χρειάζεται καμία στρατηγική, είτε σέβεται τον εαυτό του και κάνει τις δικές του επιλογές. Αυτή είναι και η νέα διάσταση του πατριωτισμού ο οποίος βεβαίως, ως να μη ώφειλε, συχνά δυσφημείται ως εθνικισμός. Η πραγματικότητα είναι ακριβώς αντίθετη. Ο πατριωτισμός είναι, περισσότερο παρά ποτέ, βασική ιδέα για όσους οραματίζονται έναν κόσμο καλύτερο. Και όχι μόνον αυτό. Είναι η απαραίτητη βάση για την ανάπτυξη ενός νέου διεθνισμού ο οποίος υπήρξε πάντοτε και παραμένει βασική σοσιαλιστική επιδίωξη.

Νομίζω ότι μια εθνική στρατηγική οφείλει να συμπεριλαμβάνει τρεις βασικούς στόχους. Πριν απ' όλα την προσπέλαση στα άδυστα της τεχνογνωσίας και των εφαρμογών της, η οποία τόσο ζηλότυπα φυλάγεται και προστατεύεται από τα ισχυρά και επεκτατικά έθνη-κράτη. Δεύτερη επιδίωξη εξ ίσου σημαντική, είναι η στροφή στην εξειδικευμένη και καλά αμειβόμενη εργασία. Δεν είναι όραμα για έναν λαό να καταντήσει ένας σταθμός στην αδιάκοπη μετακίνηση της NIKΕ από μία αγορά εργασίας σε μία άλλη φθηνότερη μέχρις ότου χρεοκοπήσει η οικονομία του. Και τρίτη επιδίωξη είναι η συμμετοχή στα υπερεθνικά μορφώματα της εποχής με στόχο την αποτροπή της διολίσθησης τους στις συντηρητικές ιδέες του διεθνούς κατεστημένου.

4. Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η τελευταία μου αναφορά αποκτά μία ιδιαίτερη σημασία με δεδομένη τη συμμετοχή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι αλήθεια ότι συντηρητικές κατευθύνσεις και ιδέες καθοδήγησαν και την σύνταξη της συνθήκης του Μάαστριχτ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση διολίσθησε σταδιακά από κοινότητα πατρίδων, πολιτισμών και κοινωνικών ρευμάτων, πρώτα σε οικονομικό και εμπορικό συνασπισμό και εν συνεχεία σε τελωνειακή ένωση με επιδιωκόμενη την επιλεκτική χρήση κοινού νομίσματος. Αυτή είναι η πεμπτουσία της περίφημης Ο.Ν.Ε.. Και του εξ ίσου περίφημου προγράμματος ονομαστικής σύγκλισης. Το Μάαστριχτ υπήρξε το ολίσθημα της Δυτικής Ευρώπης στο δεύτερο μισό του αιώνα μας. Για δύο λόγους: Ο **πρώτος** είναι ότι ανέτρεψε την πραγματική σύγκλιση της Δυτικής Ευρώπης με τις Η.Π.Α. η οποία ήταν ένα σταθερό δεδομένο για χρόνια και αντιθέτως οδήγησε σε άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ τους. Και ο **δεύτερος** λόγος είναι ότι έθεσε την κοινωνική συνοχή σε αμφισβήτηση και νομιμοποίησε την επέκταση